

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองเรื่องเขื่อน : ศึกษากรณีโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูล” เป็นความพยายามศึกษาถึงสาเหตุความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดจากนโยบายโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูล ซึ่งพบว่า ความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นจากอุดมการณ์การพัฒนาประเทศของกลุ่มบุคคลสองฝ่ายที่มองเห็นแตกต่างกัน โดยฝ่ายหนึ่งเห็นว่า นโยบายโครงการเขื่อนปากมูลจะนำไปสู่ความเจริญทางเศรษฐกิจ และความอยู่ดีกินดีของประชาชนในชาติ โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถูกกำหนดเป็นพื้นที่ของแหล่งการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวจึงต้องมีการลงทุนเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตซึ่งต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานในการประกอบ การและไฟฟ้าก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ต้องจัดให้มีขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีความพยายามผลักดันโครงการเขื่อนปากมูลเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าตอบสนองการใช้ไฟฟ้าในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังมีความมั่นคงในระบบไฟฟ้าน้อย และยังเป็นโครงการที่มีต้นทุนการผลิตต่ำเมื่อเทียบกับพลังงานไฟฟ้าที่ได้จากเขื่อนพลังหรือก๊าซธรรมชาติ เนื่องจากการใช้พลังงานน้ำเป็นต้นทุนที่ไม่มีมูลค่ามาผลิตกระแสไฟฟ้า เพราะการใช้พลังงานน้ำสามารถหมุนเวียนตามธรรมชาติและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ อีกทั้ง ไม่ก่อมลภาวะในระหว่างการผลิตไฟฟ้าด้วย

การผลักดันโครงการเขื่อนปากมูลเกิดขึ้นกับภาครัฐ (ชนชั้นนำในและนอกระบบราชการ) ภาคเอกชนในประเทศ (กลุ่มธุรกิจท้องถิ่น และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น) และภาคเอกชนต่างประเทศ (องค์การระหว่างประเทศ) กลุ่มเหล่านี้จะผลักดันโครงการให้ได้รับการอนุมัติและก่อสร้างเขื่อนจนเสร็จสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ ด้วยการอาศัยระบอบอำนาจนิยมโดยระบบราชการ ภายใต้โครงสร้างการพัฒนาแบบพึ่งพิงใหม่ (Dependency Development) ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายโครงการเขื่อนปากมูล และสามารถผลักดันและกำหนดทิศทางของนโยบายดังกล่าว ในลักษณะความร่วมมือระหว่างพันธมิตร 3 ฝ่าย (Tripple Alliance) โดยมีปัจจัยเรื่องผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่มที่ไม่ขัดกัน และมีอุดมการณ์การพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกันเป็นปัจจัยร่วม

ในประเด็นผลประโยชน์กลุ่มพันธมิตร 3 ฝ่าย พบว่า ภาครัฐ ได้แก่ ชนชั้นนำนอกระบบราชการต้องการที่จะสะสมทุนและผลประโยชน์ของกลุ่มตน อันสืบเนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ตนเองพยายามผลักดันให้เกิดขึ้น โดยมีโครงการเขื่อน

ปากมุลเป็นโครงการหนึ่งในการชักนำการลงทุนภาคอุตสาหกรรมในภูมิภาคดังกล่าว โดยมี มูลฐานเป็นฐานทางการเมืองให้สามารถดำรงสถานะทางการเมืองได้ต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการหา เสียงหรือชื่อเสียง สำหรับชนชั้นนำในระบบราชการต้องการที่จะแก้ไขความผิดพลาดของตนเอง ในการกำหนดนโยบายด้านพลังงานไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจากโครงการเขื่อนน้ำโจน และเขื่อนแก่งกรุง ที่มีอันต้องถูกระงับไปในที่สุด ในส่วนภาคเอกชนในประเทศทั้งกลุ่มนักธุรกิจและกลุ่มผู้นำท้องถิ่นนั้นต้องการผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่จะได้รับจากโครงการเขื่อนปากมุล และยังมีผลประโยชน์ต่อเนื่องในการได้ใกล้ชิดจนเป็นที่ยอมรับจากภาครัฐ และในส่วนสุดท้าย คือ ภาค เอกชนต่างประเทศ ได้แก่ ธนาคารโลก ก็เพื่อต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการปล่อย เงินกู้ เพื่อให้องค์กรอยู่รอดมากกว่าที่จะต้องการพัฒนาประเทศโลกที่สามอย่างจริงจัง

ในทางตรงกันข้าม ในส่วนของอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ภาคประชาชนที่เป็นกลุ่มคัดค้านนโยบาย โครงการเขื่อนปากมุล ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อน ปากมุลโดยตรง องค์กรนักศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ทั้ง 4 กลุ่มเหล่านี้ มีอุดมการณ์การพัฒนาประเทศแตกต่างจากกลุ่มพันธมิตร 3 ฝ่าย คือ มองการพัฒนาประเทศจะ ต้องมีความสมดุลต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมโดยรวม และกระจายการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ในโครงการของรัฐที่จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตชุมชนไปยังประชาชนที่ค่อนข้างไร้ อำนาจในสังคม โดยส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนในชนบทที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ ของรัฐ และมองโครงการเขื่อนปากมุลในฐานะนโยบายที่มุ่งต่อความเจริญทางเศรษฐกิจในภาค อุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงถึงต้นทุนทางสังคมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทำลายระบบนิเวศ รวมทั้งวิถีชีวิตชุมชนบริเวณแม่น้ำมูล

ภายใต้อุดมการณ์และผลประโยชน์ร่วมของพันธมิตร 3 ฝ่าย จึงพยายามผลักดันนโยบาย โครงการเขื่อนปากมุล โดยอ้างความชอบธรรมเรื่องความมั่นคงของระบบไฟฟ้าในแง่ของความ ไม่พอเพียงต่อความต้องการใช้ไฟฟ้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีเหตุผลเพื่อให้สอดคล้อง กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มุ่งแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน โดยไม่ละเลยการแก้ไข ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งในประเด็นนี้ถูกมองว่า เป็นความพยายามที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง จากกรณีเขื่อนน้ำโจนและเขื่อนแก่งกรุงที่ถูกระงับโครงการ เนื่องจากกระแสต่อต้านจากสังคม ส่วนใหญ่ในแง่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยเรื่อง ผลประโยชน์ร่วมของพันธมิตร 3 ฝ่าย ทั้งในเชิงอำนาจและอิทธิพลในสังคม และผลประโยชน์ ทาง เศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่แท้จริงในการผลักดันนโยบายดังกล่าว

เมื่อเป็นเช่นนั้น ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากนโยบายโครงการเขื่อนปากมุลจึง หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งจะเป็นการต่อสู้ทางอุดมการณ์และผลประโยชน์ของภาคประชาชนที่ปฏิเสธข้อ

อ้างเรื่องความชอบธรรมของนโยบาย โดยในส่วนของภาครัฐที่ใช้กลไกด้านอุดมการณ์และการกันภาคประชาชนนอกจากการมีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะการกีดกันการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงด้วยการปิดโอกาสการเจรจาต่อรอง การอภิปรายสาธารณะเพื่อแสวงหาข้อตกลงร่วมกันในนโยบายโครงการเชื่อมปากมูลจากทุกฝ่ายอย่างเปิดเผย แม้จะประกาศยอมรับหรือกระทั่งแต่งตั้งกระบวนการดังกล่าว แต่ก็ทำไปเพื่อแก้สถานการณ์ความขัดแย้งที่อาจจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐในช่วงนั้น มิใช่กระทำตั้งใจที่จะเข้ามาแก้ปัญหาเชื่อมปากมูลอย่างแท้จริง

จากการใช้กลไกของรัฐที่กันภาคประชาชนนอกจากบทบาทในการกำหนดนโยบาย โครงการเชื่อมปากมูลด้วยยุทธวิธีต่างๆ ทำให้ช่องว่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมได้ขยายตัวกว้างขึ้น ก่อให้เกิดความรู้สึกความไม่เท่าเทียมกันเกิดขึ้นกับภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าว และกรณีนี้ได้ชี้ให้เห็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนในท้องถิ่นกับภาครัฐหรือภาคเอกชนจะเกิดขึ้นทันที เมื่อโครงการเชื่อมปากมูลได้ถูกเปิดเผยถึงการดำเนินการที่กำลังจะนำไปสู่การอนุมัติโครงการ ซึ่งเมื่อโครงการได้รับอนุมัติแล้ว ความขัดแย้งในกรณีเล็กน้อยโครงการก็น่าจะยุติ แต่ในกรณีดังกล่าวกลับทำให้การต่อสู้เพื่อความรุนแรงยิ่งขึ้น ภายใต้ข้อเรียกร้องใหม่คือ การเรียกร้องหลักประกันในการดำรงชีวิตของประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากเชื่อมดังกล่าว

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การต่อสู้คัดค้านของกลุ่มประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีที่จะได้รับผลกระทบจากเชื่อมซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร เกิดจากสาเหตุสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ประการแรก โครงการเชื่อมปากมูลจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชนบริเวณแม่น้ำมูลอย่างรุนแรง ในลักษณะของผลกระทบต่อความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะทางด้านปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินทำกินประกอบอาชีพเกษตรกรรม สัตว์น้ำ ในการประกอบอาชีพประมง และสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพค้าขาย

ประการที่สอง ความรู้สึกเป็น “กลุ่มค่อนข้างไร้อำนาจ” (relative power less groups) เนื่องจากขาดทรัพยากรทางการเมืองเพื่อใช้ในการต่อรองหรือเรียกร้องสิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายโครงการเชื่อมปากมูล ที่มีผลกระทบต่อคนเหล่านั้นโดยตรง อีกทั้งยังถูกจำกัดจากการร้องเรียนตามขั้นตอนของกฎหมาย ความรู้สึกที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้ประชาชนเหล่านั้นลุกขึ้นมาต่อสู้ด้วยการชุมนุมประท้วง

ทั้งนี้ข้อสังเกตว่า การต่อสู้ของประชาชนดังกล่าวได้ใช้กระบวนการขององค์กรประชาชนในท้องถิ่นเป็นเครื่องมือเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยมองปัญหาในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนมีส่วนร่วม แล้วจึงโยงปัญหาเข้าสู่โครงสร้างส่วนบนในระดับนโยบาย โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรนักศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชน จึงทำให้เห็นถึงพัฒนาการของประชาชนในท้องถิ่นที่พยายามเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการรวมตัวกันเป็นขบวนการเพื่อต่อรองกับรัฐ ข้อสังเกตอีกประเด็นหนึ่ง การต่อสู้ของประชาชนที่ใช้การชุมนุมประท้วงเป็นทรัพยากรทางการเมืองนั้น ก่อให้เกิดเป็นข่าวในสื่อมวลชน จนสามารถดึงประเด็นการประท้วงในปัญหาเขื่อนปากมูลให้เป็นปัญหาสาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยอมรับถึงความชอบธรรมในการเรียกร้อง และสามารถมีอิทธิพลที่จะไปบีบบังคับให้รัฐต้องดำเนินการบางอย่าง เป็นการตอบสนองในลักษณะเป็นทางบวกต่อการเรียกร้องของกลุ่มตน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการต่อสู้ของประชาชนในกรณีคัดค้านโครงการเขื่อนปากมูลจะค่อนข้างเป็นเอกภาพและมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี แต่ปรากฏว่าความร่วมมือดังกล่าวไม่สามารถก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนให้ยกเลิกหรือทบทวนนโยบายแต่อย่างใด ในขณะเดียวกัน ความสำเร็จที่ได้รับจากการชุมนุมประท้วงเรียกร้องความสนใจจากทางานั้น เป็นเพียงความสำเร็จที่ให้โครงการเขื่อนปากมูลหยุดชะงักเพียงชั่วคราว แต่เมื่อใดที่ชุมนุมนั้นเริ่มอ่อนกำลังลง เป็นผลให้โครงการดังกล่าวจะดำเนินต่อไปจนประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษายังพบว่า การต่อสู้กรณีปัญหาเขื่อนปากมูลนั้น กลไกระบบราชการยังคงเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งอยู่ เห็นได้จาก โครงการเขื่อนปากมูลไม่ได้รับการทบทวนหรือถูกยกเลิกไป แม้ว่าโครงการดังกล่าวจะสร้างปัญหาต่อนักการเมืองผู้มีอำนาจตัดสินใจมาถึง 5 รัฐบาลด้วยกัน สิ่งดังกล่าวสะท้อนบทบาทของชนชั้นนำในระบบราชการว่ายังคงสามารถครอบงำความคิดของนักการเมืองต่าง ๆ ที่เข้ามาบริหารประเทศ เนื่องจากนักการเมืองเหล่านั้นจะต้องพึ่งพิงข้อมูลทางหลักวิชาการจากราชการเหล่านั้นในการตอบโต้กลุ่มคัดค้านภาคประชาชน

ในประเด็นการคัดค้านโครงการเขื่อนปากมูลในแง่ของสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เข้ามามีบทบาทกรณีคัดค้านดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็กลุ่มอนุรักษ์ขององค์กรนักศึกษาหรือองค์กรพัฒนาเอกชน บทบาทดังกล่าวเป็นการเคลื่อนไหวต่อเนื่องมาจากการรณรงค์คัดค้านเขื่อนน้ำโจน และมีส่วนผลักดันให้ปัญหาเขื่อนปากมูลได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยทั้งสององค์กรได้เผยแพร่ข้อคัดค้านของเขื่อนปากมูล และนำข้อเรียกร้องของประชาชนในท้องถิ่นที่คัดค้านไปสู่การรับรู้ของสาธารณชน ตลอดจนการพยายามเข้าไปมีส่วนในการเรียกร้องคัดค้านในเชิงนโยบาย โดยเฉพาะในประเด็นของผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ทั้งในเรื่องการทำลายวงเวียนชีวิตของปลาในแม่น้ำมูล โรคพยาธิใบไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะ

เกิดขึ้น และการทำลายอุทยานแห่งชาติ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนในการเจรจากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการจัดสัมมนาและอภิปราย การเขียนบทความ ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวขององค์กรเหล่านี้มีลักษณะเป็นขบวนการสิ่งแวดล้อมที่พร้อมจะเข้ามามีบทบาทในการรณรงค์ทางการเมืองไทยเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

สิ่งสำคัญในการพิจารณากรณีศึกษานี้อีกประการหนึ่งคือ ขบวนการสิ่งแวดล้อมในไทย ได้มีการประสานงานกับขบวนการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก เพื่อรณรงค์คัดค้านเขื่อนปากมูล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก ที่องค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่างประเทศให้ความสำคัญและถือว่าการทำลายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยย่อมกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศอื่น ๆ ในทางตรงและทางอ้อมด้วย

การศึกษาคกรณีเขื่อนปากมูลสามารถอธิบายได้ ดังนี้ ประการแรก นโยบายโครงการเขื่อนปากมูล เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองผลประโยชน์และอุดมการณ์ร่วมของพันธมิตร 3 ฝ่ายเป็นสำคัญ ในขณะที่ภาคประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และระบบนิเวศวิทยา โดยเป็นผู้เสียประโยชน์ในระยะยาว ประการที่สอง จากภาพรวมของความขัดแย้งทางการเมืองในกรณีนี้ แสดงให้เห็นถึงบริบททางการเมืองไทย (2532-2538) ว่าเป็นการเมืองที่ค่อนข้างเปิดโอกาสให้กลุ่มพลังทางสังคมอื่นๆ สามารถแสดงบทบาทการต่อสู้คัดค้านนโยบายของรัฐได้อย่างอิสระ แม้ในบางช่วงจะปกครองโดยคณะบริหารประเทศที่มาจากเผด็จการ แต่ภาคประชาชนก็ยังสามารถคัดค้านต่างๆ ไม่แตกต่างจากในช่วงที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ระเบียบการเมืองไทยในช่วงกรณีเขื่อนปากมูล จึงน่าจะเป็นระบอบอำนาจนิยมโดยระบบราชการ ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐราชการเป็นกลุ่มที่มีพลังในการกำหนดนโยบาย และกันภาคประชาชนนอกจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายดังกล่าว โดยอาศัยกลไกของรัฐเป็นเครื่องมือ

ผลการวิจัยในการพิจารณาประเด็นคำถามทางสังคมต่อนโยบายโครงการเขื่อนปากมูล พบว่า การต่อสู้ของประชาชนเป็นการสร้างบรรทัดฐานในการประเมินต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมในเรื่องค่าเสียหายจากพันธุ์ปลาร้อยสายพันธุ์จากแม่น้ำโขงที่สูญหายไปเพราะการสร้างเขื่อนปากมูล นอกจากนี้ หากในอนาคตเกิดการระบาดของโรคพยาธิใบไม้ในเลือดขึ้นจริง ประชาชนที่ได้รับผลกระทบคงจะต้องออกมาเรียกร้องอีกครั้งหนึ่ง

ดังนั้น ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากกรณีเขื่อนปากมูลจึงเป็นตัวอย่างอันดีของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับสังคม ในการกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศที่ขาดการมีส่วนร่วมจาก

ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายโดยตรง เนื่องจากการกำหนดนโยบายโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูลไม่สามารถที่จะรักษาความสมดุลกับเป้าหมายอื่นๆได้ เพราะมุ่งที่จะพิจารณาพลังงานแต่เพียงการให้ได้มาซึ่งพลังงานสูงสุด เป็นผลให้การกำหนด ที่ตั้งเขื่อนจึงจะต้องเป็นบริเวณที่มีปริมาณน้ำอย่างเพียงพอเท่านั้น แต่เนื่องจากการดำเนินนโยบายต้องเกี่ยวข้องกับมิติต่างด้านอื่นด้วย เช่น การโยกย้ายที่อยู่ของประชาชนในพื้นที่ ความเป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์ในบรรดากลุ่มต่างๆ ลักษณะของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษานโยบายโครงการเขื่อนปากมูลมีนัยสำคัญต่อกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐในอนาคต โดยเฉพาะนโยบายด้านพลังงานไฟฟ้าที่มุ่งไปที่การสร้างเขื่อนดังนี้

1. การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐ รัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายโดยตรงและทางอ้อม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการกำหนดนโยบายร่วมกัน เพื่อที่จะป้องกันปัญหาความขัดแย้งขึ้นกับนโยบายนั้นๆ ที่จะนำไปสู่ความสูญเสียทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ควรมองความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากนโยบายสาธารณะจะมีผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ ซึ่งผู้ที่เสียประโยชน์จะพยายามที่ทำให้ตนเองไม่เสียประโยชน์หรือสูญเสียประโยชน์น้อยที่สุด หากไม่มีการประสานประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายก็จะนำไปสู่การต่อสู้เพื่อที่จะให้นโยบายตอบสนองต่อความต้องการของฝ่ายตน ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายก็จะเป็นการป้องกันความขัดแย้ง และนโยบายที่กำหนดขึ้นก็จะนำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนร่วม

2. รัฐบาลในฐานะผู้กำหนดนโยบาย จะต้องแสวงหาข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับนโยบายที่จะดำเนินการ และศึกษาผลได้-ผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากนโยบายให้รอบด้าน หากเป็นโครงการก่อสร้างเขื่อนควรที่จะพิจารณาในประเด็นวัตถุประสงค์ของการสร้างเขื่อน ความเป็นไปได้ในทางเทคนิคด้านวิศวกรรม ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนที่ครอบคลุมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ การหลีกเลี่ยงผลกระทบดังกล่าว และแนวทางแก้ไขผลกระทบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่สำคัญ มีทางเลือกอื่นใดในการแก้ปัญหาพลังงานไฟฟ้านอกจากการสร้างเขื่อน เมื่อศึกษาประเด็นต่างๆ แล้ว จึงนำมาพิจารณาคำนวณเปรียบเทียบต้นทุน (cost) เพื่อตัดสินใจว่านโยบายนั้นๆ มีความเหมาะสมต่อการลงทุนหรือไม่

3. บทบาทของรัฐในการกำหนดนโยบายสาธารณะ จะต้องมีความพร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลทุกด้านและทุกขั้นตอนให้ประชาชนที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงและประชาชนโดยทั่วไปรับรู้

และสอบถามเกี่ยวกับนโยบายเพิ่มเติม รวมทั้งเสนอความคิดเห็นต่อนโยบายนั้นๆ ได้ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจกับประชาชนที่ต้องการรู้ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นกับเขาเหล่านั้น และจะได้เตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตเมื่อนโยบายถูกนำมาปฏิบัติ ที่สำคัญ เมื่อประชาชนมีความเข้าใจและยอมรับก็就不用มีการขัดขวางนโยบายให้เกิดอุปสรรค และประชาชนเหล่านั้นอาจให้ความร่วมมือในการดำเนินนโยบายจนสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย